

Soru-Cevap

Soru:

Oturumların birinde dua konusu hakkında bir tartışma meydana geldi. Özellikle de Mefhumlar kitabının 64. sayfasında geçenler hakkında... Kitapta varit olanlar alındığında: Dua, sadece sevap talep etmek için midir? Yoksa onun, somut bir neticesi olabilir mi? İslamî fikrin uygulama metodu, duaya dahil değil midir dahası o, somut neticeleri gerçekleştiren meddî eylemler midir? Bu amellerin, dua ile ilişkilendirilmesi İslam metoduna aykırı mıdır? Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]'in şu hadisi ne anlama gelmektedir:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ لَيْسَ فِيهَا إِثْمٌ، وَلَا قَطِيعَةٌ رَحِمٍ، إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ بِهَا إِحْدَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ تُعَجَّلَ لَهُ دَعْوَتُهُ، وَإِمَّا أَنْ يَدْخَرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَإِمَّا أَنْ يَصْرِفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا قَالُوا: إِذَا نَكَّرُ، قَالَ: «اللَّهُ أَكْثَرُ» Herhangi bir Müslüman Allah'a, günahı içermeyen veya sılayı rahmî kesmekle ilgili olmayan bir dua ederse Allah ona, şu üç şeyden birini verir: Ya ona istediği şeyi hemen verir veya (mükafatını) ahirette (vermek) için saklar veya da yaptığı dua kadarıyla başına gelecek kötülüğü ondan uzaklaştırır." Dediler ki; o zaman biz, çok (dua) ederiz. Buyurdu ki: اللَّهُ أَكْثَرُ "(Allah'ın rahmet hazinesi) daha çoktur." Yani burada, Allah'ın dua edenin ihtiyacını dünyada iken hemen gerçekleştirebileceği şeklinde duadan dolayı meydana gelen somut neticeler yok mudur? Ayrıca Allah, Âyet-i Kerime'de darda kalan bir kişi dua ettiğinde onun duasına icabet edeceğini söyleyerek kullarına ihsanda bulunmaktadır: «أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ» (Onlar mı hayırlı) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren mi?" [Neml 62]

Bu hususu açıklamanızı rica ediyoruz. Allah sizi hayırla mükafatlandırsın?

Cevap:

Görünen o ki Mefhumlar kitabının 64. sayfasında geçenlerin anlaşılması noktasında bir karışıklık olmuş. Zira orada, dua'nın belirli bir durum bağlamında olan "sevap" gibi somut olmayan neticeleri gerçekleştirdiği geçmektedir. Ayrıca şeri naslar, meselenin uygulama metodunun nasıl olacağını ortaya koymuştur. Fakat biz bunu kullanmadık bilakis sadece dua ile yetindik. Ayrıca kitapta, kalenin fethedilmesi yada düşmanın öldürülmesi yönünde cihat ve dua ile ilgili bir örnek de verilmektedir...

Bu dua halinin dışında olanlara gelince; Allah'ın izniyle onda, sevabın yanı sıra somut neticeler de ortaya çıkmaktadır. Aynen soruda varit olan Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]'in hadisinde geçtiği gibi.

Meselenin daha da açıklağa kavuşması için Mefhumlar kitabının ilgili sayfalarında geçenleri arz edeceğim: 1- Kitabın 64. sayfasının başında şöyle geçmektedir: "**Metoda müteallik şer'i hükümlerin delalet ettiği bu amelleri tetkik eden görür ki bunlar, somut neticeler gerçekleştiren maddî amellerdir ve bunlar, somut olmayan neticeler gerçekleştiren ameller değildir.**"

Bu doğrudur. Zira deliller sonucunda metot amellerinin somut neticeleri gerçekleştirdiği ortaya çıkmaktadır.

2- Sonra kitap, yukarıda geçen metnin ardından kale veya şehrin fethedilmesi yada düşmanın öldürülmesi halinde cihat ile dua arasında bir karşılaştırma yapmıştır. Dolayısıyla sadece duanın metottan olmadığını ve bu durumda cihadın metottan olduğunu söylemektedir. Buda varit olan delillere göredir...

Mefhumlarda şöyle geçmektedir: "**Mesela; dua, ruhî kıymeti gerçekleştiren bir ameldir, cihad da ruhî kıymeti gerçekleştiren maddî bir ameldir. Lakin dua, maddî bir amel olsa da, somut olmayan bir netice gerçekleştirir ki bu sevaptır; dua yapanın kastı, ruhî kıymeti gerçekleştirmek olsa bile. Aksine cihad, düşmanlara karşı kıtaldır ve bu, somut bir netice gerçekleştiren maddî bir ameldir ki bu, bir kaleyi yahut bir şehri fethetmek yada düşmanı öldürmek ve benzerleridir; mücahidin kastı, ruhî kıymeti gerçekleştirmek olsa bile...**"

Buradaki ilişkilendirme, düşmanların öldürülmesi yada kalenin fethedilmesi anında dua ile cihat arasındaki bir ilişkilendirmedir...

Sadece dua ile amel edildiğinde bu, somut olmayan bir netice gerçekleştirir ki buda sevaptır. Çünkü cihat halinde varit olan metot, cihat olup dua değildir. Dolayısıyla mevzu, bu meselede açıklanan metodun kullanılmadığı bir meselede kullanıldığı zaman dua arasında bir ilişkilendirmenin olmasıdır.

Somut neticelere bir etkisi olmayan ve sadece sevabın gerçekleştiği diğer durumlarda yapılan dua ile bu durumun genelleştirilmesi caiz değildir! Çünkü bir önceki paragrafta **şeriatteki ameli metotla ilgili meselede alınmayacağı ve bunun yerine sadece duanın alınacağı geçmiştir. Zira duanın, somut olmayan bir neticesi vardır ki oda sevaptır.**

Görünen o ki karışıklık, örneğin verildiği cümleden kaynaklanmaktadır. Zira şöyle geçmektedir: “**Lakin dua, maddî bir amel olsa da, somut olmayan bir netice gerçekleştirir ki bu sevaptır...**” Bazınız nezdinde cümlelerin, yani “**cihat**” naslarının geçtiği metot için alınmaksızın sadece kalenin fethedilmesinde yada düşmanın hezimete uğramasında kullanılan belirli durumdaki örnek bağlamında “sevap” gibi sadece somut olmayan neticeleri gerçekleştiren her durumdaki duanın şeklinde geçen cümlelerin genel olduğu zannı oluşmuştur.

Sebeplere bağlanmakla birlikte yapılan duaya gelince; bunun neticelere etkisi vardır. Zira bu, Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] ile sahabesi [Raivânullahi Aleyhim]’in üzerinde olduğu şeydir. Zira Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem], ordu hazırlarken ve çardağa girerken dua ederdi. Müslümanlar, Kadisiye’de nehre dalmak için hazırlık yaparlarken Sa’d [Radiyallahu Anh] kabul etmesi için Allah’a dua ediyordu... Hakeza sadık müminler, hazırlık yaparlarken dua etmeye başlamaktadırlar. Ayrıca geçimi için büyük bir gayretle çalışan kişi de dua etmektedir. Yine öğrenci de çalışıp gayret göstermesine rağmen başarmak için Allahu Subhânehu’ya dua etmektedir. Bu nedenledir ki Allah’ın izniyle bu duaların neticelere etkisi olacaktır.

Mefhumlar kitabının 65. sahifesinin sonu ile 66. sayfasının başında şöyle geçmektedir: “**Fakat bilinmelidir ki metodun delâlet ettiği bir amel, somut neticeleri bulunan maddî bir amel olsa bile, bu amelin Allah’ın emirleri ve nehiyleri ile seyrettirilmesi ve onu Allah’ın emirleri ve nehiyleri ile seyrettirmekten kastın da Allah’ın rıdvânı olması kaçınılmaz olduğu gibi, Müslüman üzerinde onun Allah Te’alâ ile olan bağını idrâkin egemen olması da kaçınılmazdır. Böylece O’na, salâh ile, duâ ile, Kur’ân tilâveti ile ve benzerleri ile yakınlaşır. Kaldı ki Müslüman, zaferin Allah’ın indinden olduğuna itikat etmelidir. Bundan ötürü Allah’ın hükümlerinin infazı için; gönüllerde temerküz etmiş takvânın varlığı kaçınılmazdır, dua kaçınılmazdır, Allah’ın zikredilmesi kaçınılmazdır, bütün ameller yapılırken Allah ile bağın devamlılığı kaçınılmazdır.**” Açıktır ki müminin, bütün amellerinde duayı, sebeplere bağlanmakla ilişkilendirmesi önemlidir. Zira bütün amellerin dua ve Allah ile bağın devamlılığı ile ilişkilendirilmesinin kritik öneminin belirtilmesi için “kaçınılmaz” kelimesinin defalarca tekrarlanması bu önemi artırmaktadır...

4- Sebeplere bağlanmakla birlikte duanın kullanılması, söylediğimiz şekildedir. Ta ki Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem], sahabesi [Radiyallahu Anhum] ile müminler de böyle yapmışlardır. Zira bu ikisini ilişkilendirdiğimiz de bu ikisinin neticelere etkisi olacaktır Allah’ın izniyle. **Ayrıca bu ikisinin birlikte kullanılması da İslam metoduna aykırı değildir.** Bilakis İslamî fikrin uygulanması için nasların açıkladığı metot olmaksızın sadece dua ile yetinmek İslam metoduna aykırıdır.

Mefhumlar kitabının 65. sayfasının ilk kısmında şöyle geçmektedir: “**Bunun içindir ki İslam’ın fikrinin infazı murat edilen bütün amellerin, somut olmayan neticeler gerçekleştiren ameller haline getirilmesi tam bir ret ile reddedilir ve buna İslam’ın metoduna muhalefet olarak itibar edilir...**”

Yani “İslamî fikrin uygulanması murat edilen **bütün amellerin**, somut olmayan neticeler gerçekleştiren ameller olması”, İslam metoduna aykırıdır. Ama bazılarının, “maddî hazırlık” gibi somut neticeler gerçekleştiren amellerle birlikte “belirli durumlardaki duanın” somut olmayan neticeler gerçekleştiriyor olmasına gelince; işte mühim olan şey budur. Zira bu, İslam metoduna da aykırı değildir.

5- Hakeza Mefhumlar kitabında dua hakkında geçenlerin iki durumu vardır:

Birincisi: Sadece fikrin uygulanmasını istemek, onun uygulama metodundan olmayıp sadece onun uygulanmasına dönük başka bir metodun olduğunu belirten metinlerdir. Mesela düşmanın öldürülmesi durumlarında sadece dua yapılması, savaş için bir ordu hazırlamaksızın fethetmek için kalenin önünde durmamız, dahası sadece dua etmemiz gibi. İşte bu durumdaki bir dua, “sevap” gibi somut olmayan neticelerden başka bir şey gerçekleştirmez.

İkincisi: Duanın sebeplerle ilişkilendirilmesine gelince; Bu kaçınılmaz bir durumdur. Zira bu durumda “dua ve sebeplere bağlanma” ortaklığı neticelere etki edecektir Allah’ın izniyle.

“Mefhumlar kitabında”, dua hakkında başka durumlar için bir şey geçmemektedir. Bilakis bu, Ahmed’in müsnedinde, Ebi el-Mütevekkil’den oda Ebi Saîd’den Nebi [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]’in şöyle buyurmuştur şeklinde tahric ettiği genel hadisi de kapsamaktadır: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ لَيْسَ فِيهَا إِثْمٌ، وَلَا قَطِيعَةٌ رَحِمٍ، إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ بِهَا إِحْدَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ تُعْجَلَ لَهُ دَعْوَتُهُ، وَإِمَّا أَنْ يَدْخَرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَإِمَّا أَنْ يَصْرِفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا قَالُوا: إِذَا نُكِّرْتُ، قَالَ: «اللَّهُ أَكْثَرُ» “Herhangi bir Müslüman Allah’a, günahı içermeyen veya silayı rahmi kesmekle ilgili olmayan bir dua ederse Allah ona, şu üç şeyden birini verir: Ya ona istediği şeyi hemen verir veya (mükafatını) ahirette (vermek) için saklar veya da yaptığı dua kadarıyla başına gelecek kötülüğü ondan uzaklaştırır.” Dediler ki; o zaman biz, çok (dua) ederiz. Buyurdu ki: اللَّهُ أَكْثَرُ “(Allah’ın rahmet hazinesi) daha çoktur.” Yani Allahu Subhânehu, dua edene üç şeyden biriyle icabet etmektedir ki bunlardan biri de: إِمَّا أَنْ تُعْجَلَ لَهُ دَعْوَتُهُ “Ona

istediği şeyi hemen verir.” Şeklinde. İşte bu, somut bir neticedir.

6- Binaenaleyh Mefhumlar kitabında zikredilen durumun dışında duanın somut neticelerinin olması mümkündür. Zira hadis, üç şeyden birin de دَعْوَتُهُ “Ona istediği şeyi hemen verir” durumunu zikretmiştir ki bu, somut bir neticedir. Bunun benzeri, yağmur duasında da meydana gelmektedir. Zira bu, yağmurun yağması gibi somut neticelerin gerçekleştiği “bir duadır.” Aynı şekilde rukyede de meydana gelmektedir. Zira buda hastanın şifa bulması gibi somut neticeleri gerçekleştiren “bir duadır.” Ayrıca fiziksel hastalığın tedavisinde de meydana gelmektedir...

Allah, darda kalan bir kişi dua ettiğinde onun duasına icabet ederek kullarına ihsanda bulunması bu icabeti, Allah’tan başka ilah olmadığının burhanı kılmıştır. Tüm bunlardan açığa çıkmaktadır ki buradaki darda kalana icabet etmek, dünyada olmaktadır. Zira [المُضْطَرَّ] “darda kalma” kelimesi, dünyadaki bir ihtiyacın talep edilmesiyle ilgili mefhumun vafıdır. Dolayısıyla icabet, Allah’ın izniyle somut olmaktadır. Subhânehu şöyle buyurmuştur:

“أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ أَنَّ تَذَكَّرُونَ (Onlar mı hayırlı) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki) sıkıntıyı gideren, sizi yeryüzünün hakimleri kılan mı? Allah’tan başka bir ilah mı var! Ne kadar da az düşünüyorsunuz!” [Neml 62]

Nitekim Allahu Subhânehu bize dua etmemizi emretmiş ve buna icabet edeceğini de vaat etmiştir. وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ “Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, icabet edeyim.” [Mümin 60] Nitekim Resulullah [Sallallahu Aleyhi ve Sellem], bu icabeti [إِحْدَى ثَلَاثٍ] “şu üç şeyden biri” şeklinde tefsir etmiştir ki bunlardan biri de somut bir neticedir. Tabii ki somut yada somut olmayan neticelerin gerçekleşmesi, Allahu Subhânehu’nun izniyledir.

Velhasıl:

* **Mefhumlarda geçenler aşağıdaki şekildedir:**

a- Metot, somut neticeleri gerçekleştiren amellerdir.

b-Sadece dua ile kalenin fethedilmesi yada düşmanın öldürmesi mevzusundaki cihadın arasının ilişkilendirilmesi... dolayısıyla dua, burada somut bir neticeye götürmez. Bilakis sadece sevaba götürür. Zira tek başına o, kalenin fethedilmesinin yada düşmanın öldürülmesinin metodu değildir...

c-İslamî fikrin uygulanması murat edilen **bütün amellerin**, somut olmayan neticelere yol açan ameller olması, sahih değildir. Bilakis Allah Subhânehu’nun nusret vermesi için dua etmekle birlikte savaş için ordunun hazırlanması gibi somut neticeler gerçekleştiren amellerin somut olmayan neticeler gerçekleştiren amellerle mezcedilmesi [birleştirilmesi] mümkündür.

d-Dua, metot amellerini gerçekleştirirken Müslüman için zaruri bir durumdur. Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] ve sahabe [Rivânullahi Aleyhim]’in yaptıkları gibi.

* İşte bu, sevaptan öteye geçmeyen duanın durumu, yani cihadın olduğu bir mesele için şeri nasların açıkladığı metodun alınmaksızın kalenin fethedilmesi gibi olan bir mesele için sadece duanın kullanılması hakkında Mefhumlarda geçenlerdir.

Diğer duaların durumlarına gelince; bu, Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]’in şu genel hadisinin kapsamında olan bir vakıdır:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ لَيْسَ فِيهَا إِثْمٌ، وَلَا قَطِيعَةٌ رَحِمٍ، إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ بِهَا إِحْدَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ تُعْجَلَ لَهُ دَعْوَتُهُ، وَإِمَّا أَنْ يَنْخَرِهَا لَهُ فِي الْأَخِرَةِ، وَإِمَّا أَنْ يَصْرِفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا قَالُوا: إِذَا نَكَّرْتُ، قَالَ: «اللَّهُ أَكْثَرُ

Herhangi bir Müslüman Allah’a, günahı içermeyen veya sılayı rahmi kesmekle ilgili olmayan bir dua ederse Allah ona, şu üç şeyden birini verir: Ya ona istediği şeyi hemen verir veya (mükafatını) ahirette (vermek) için saklar veya da yaptığı dua kadarıyla başına gelecek kötülüğü ondan uzaklaştırır.” Dediler ki; o zaman biz, çok (dua) ederiz. Buyurdu ki: اللَّهُ أَكْثَرُ

“(Allah’ın rahmet hazinesi) daha çoktur.” [Ahmed, Müsnedinde tahrir etti]

Bu hadiste Allahu Subhânehu’nun, dua edenin ihtiyacının dünyada gerçekleştireceği açıklanmaktadır ki bu, somuttur. Yada yaptığı dua kadarıyla başına gelecek kötülüğü ondan uzaklaştıracığı açıklanmaktadır ki buda somuttur. Yada mükafatını ahirette vermek için saklayacağı açıklanmaktadır ki bu, somut değildir.

Allahu Subhânehu, azim fazilet sahibidir. Dolayısıyla O, Rahman ve Rahim olup kuluna duanın sevabıyla ikramda bulunduğu gibi duasına dünyada iken de icabet edecektir.